

Надія Зубко,

кандидат історичних наук, науковий співробітник,
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
вул. Стефаника, 2, Львів, 79005, Україна
ст. викл. кафедри психології та соціально-гуманітарних наук,
Національний лісотехнічний університет України
вул. Ген. Чупринки, 103, Львів, 79057, Україна
e-mail: nadiannazubko@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7394-8490>,
Scopus Author ID: 58571101300

ВИДАННЯ ТВОРІВ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ У ФОНДІ ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. СТЕФАНИКА: КНИГОЗНАВЧИЙ ОГЛЯД

У статті здійснено комплексний книгознавчий огляд видань творів української письменниці Олени Пчілки, що зберігаються у фонді Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. **Метою публікації** є виявлення, систематизація та характеристика прижиттєвих, посмертних і сучасних видань творчої спадщини письменниці з урахуванням їхніх типо-видових, структурно-змістовних, видавничо-поліграфічних і примірникових особливостей. **Методологічним підґрунтям дослідження** став книгознавчий аналіз, зосереджений, з одного боку, на корпусі видань Олени Пчілки, збережених у бібліотечному фонді, а з іншого – на конкретних примірниках друкованих видань творів письменниці різних видів і типів у їхньому історичному контексті. Відтак здійснювалося порівняння видань різних років, зіставлення публікацій, виявлення їхніх спільних і відмінних рис. Для реалізації дослідницьких завдань також використано елементи бібліографічного, текстологічного й поліграфічного аналізів як взаємодоповнювальні пізнавальні інструменти в оцінюванні книг. **Наукова новизна** роботи полягає у першому цілісному представленні корпусу видань творів Олени Пчілки, доступних у фонді ЛННБ України ім. В. Стефаника, з акцентом на їхні структурні, паратекстові, матеріально-конструктивні особливості. Аналіз окремих видань, збірників і зібрань творів письменниці дали змогу виявити типові підходи у видавничих практиках різних історичних періодів. **Висновки.**

Установлено, що книжкові видання творів Олени Пчілки репрезентують еволюцію українського книговидавання від кінця XIX ст. до початку XXI ст., демонструючи трансформацію редакційно-текстологічних підходів, естетичних орієнтирів та видавничо-поліграфічних рішень, сформованих під впливом суспільно-культурних трансформацій. Зібрання творів радянського періоду вирізняються ґрунтовним науково-допоміжним апаратом, тоді як сучасні видання орієнтовані на актуалізацію творчості письменниці в культурному просторі через нові дизайнерські та редакторські рішення. Результати дослідження можуть бути використані в подальших книгознавчих, літературознавчих і бібліотекознавчих студіях, а також у практиці репрезентації фондів бібліотек.

Ключові слова: Олена Пчілка, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, бібліотечний фонд, літературно-художня книга, прижиттєві видання, зібрання творів, історія книговидавання

Актуальність теми. Серед багатих книжкових скарбів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (далі – ЛННБ України ім. В. Стефаника) важливе місце посідають видання творів Олени Пчілки (Ольги Петрівни Драгоманової, в одруженні Косач) – письменниці, публіцистки, етнографині, видавчині, громадської діячки, члена-кореспондента Академії наук, сестри знаного історика й політичного діяча М. Драгоманова, матері Лесі Українки. У 2024 р. з огляду на ювілей письменниці та пошавлення україноцентричних студій зріс читацький інтерес до прижиттєвих, науково-критичних, найновіших видань творчого спадку літераторки. Відтак фонд ЛННБ України ім. В. Стефаника поповнили нові книги Олени Пчілки, адже і сьогодні її творчість звучить актуально, а ім'я стало символом української жінки – високоосвіченої, патріотичної, відданої своїй нації й культурі.

Аналіз досліджень. Твори Олени Пчілки та видання, в яких вони втілені, неодноразово ставали об'єктом вивчення, насамперед у літературознавчому й культурологічному аспектах. Жанрово-стильові та ідейні домінанти творчості письменниці вивчала А. Зайцева [4]. У низці досліджень Олена Пчілка постає як дитяча письменниця, у т. ч. публіцистка (Н. Антипчук, П. Одарченко, С. Семенко) [1, 8, 31]. Кілька статей висвітлюють перекладацьку та видавничу діяльність (Л. Новаківська, О. Тетеріна) [7, 32]. У комплексі згадані публі-

кації розкривають багатогранність творчого таланту Олени Пчілки і значення її доробку для розвитку української культури. Окремі праці (Л. Дейнека, В. Єфімова, Е. Ксендзук, А. Шумілова) акумулюють відомості про видання письменниці, формуючи бібліографічне підґрунтя для нових різноаспектних студій [9, 2, 6, 34].

Мета цієї публікації – виявити і схарактеризувати з огляду на типологію, структурно-змістовні, видавничо-поліграфічні та примірникові особливості книжкові видання творів Олени Пчілки, які доступні користувачам у фонді ЛННБ України ім. В. Стефаника.

Виклад матеріалу. Загалом у книгозбірні збереглося 21 видання оригінальних творів письменниці, а також її переклади. Серед останніх – оповідання «Записи причинного» і «Весняної ночі» М. Гоголя, представлені у складі конволюту з бібліотеки О. Кониського – українського письменника, літературознавця, громадсько-культурного діяча, педагога і публіциста, який долучився до створення Літературного товариства імені Шевченка у Львові та ініціював його перетворення на наукову інституцію. На ім'я власника вказує приклеєний до форзацу орнаментований екслібрис «Бібліотека А. Я. Кониського». На корінці конволюту витиснено назву «Збираниця», зважаючи на розмаїття опрацьованих видань. О. Кониський подарував його разом з іншими книжками Бібліотеці НТШ. На кожному з підшитих видань проставлено штамп товариства, а на деяких зберігся автограф власника та штамп київської книгарні С. Гомолинського, де книжки було придбано.

Разом із колекцією М. Возняка до бібліотеки надійшли два примірники водевілю «*Сужена – не оужена!*» (1881), один з яких опрацьовано разом зі збіркою співомовок С. Руданського, випуском яких опікувалася Олена Пчілка. У вступній частині видання докладно схарактеризовано головних дійових осіб, зокрема Івана Гриценка-Перепилицю описано як «старуватого, але доволі жвавого чоловіка» [24, с. 3]. Окремо подано зауваги щодо акторської гри: підкреслено, що роль коміка Перепилиці «повинна бути зограна жваво, хоча й просто» [Там само]. У тексті використано різноманітні шрифтові виділення, завдяки яким чітко розрізняються репліки персонажів, їхні імена, супровідні ремарки та інші паратекстові елементи.

Видання дозволено до друку 1 серпня 1881 р. й розтиражовано на підприємстві Т. Корчак-Новицького. Першу сторінку «фабричної» обкладинки з тонкого рожевого паперу оздоблено українським орнаментом, а на останніх – подано рекламне оголошення, яке поточніше вид і призначення твору: «жарт-водевіль в одній дії, приладнований для найпростійшої сцени», та ціну – 50 коп.

У фонді ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається ще кілька прижиттєвих видань творів Олени Пчілки. Серед них – комедія «*Світова річ*» (1908), випущена в «електричній друкарні К. Ц. Милевського і К^о» після отримання «дозволу драматичної цензури» [23]. У підрядкових примітках зафіксовано акторський склад: роль Павлушенка виконували М. Кропивницький і П. Саксаганський, а роль Саші – М. Заньковецька, Л. Ліницька, Е. Боярська та інші. Досить велика за обсягом книга вийшла в обкладинці, на якій назву й ім'я авторки складено декоративним шрифтом із характерними завитками.

До зібрання бібліотеки входить і поетична збірка «*Українським дітям*» (1882), що містить переклади Олени Пчілки з польської та російської. Вони готувалися для дитячої читанки, яка не могла «хутко з'явитися», тож були видані окремою книжкою. Епіграфом до неї слугують слова Т. Шевченка: «Недавно я поза Уралом / Блукав і Господа благав, / Щоб наше слово не вмирало». Авторка прагнула зробити переклади «як найближчими до первотворів» [33, с. 4]. У текстах і заголовках віршів ужито наголоси, а на більшості сторінок розміщено примітки з поясненням через російські відповідники складних для дитячого сприйняття лексем. Видання надрукував Г. Корчак-Новицький, як і першу поетичну збірку письменниці «*Думки-мережанки*» із двома топографами і датами на титулі: «Волинь, 1885» (написання) і «Київ, 1886» (видання) [14]. Збірка складається з чотирьох розділів, що охоплюють оригінальні поезії, переспіви, байки й жарти. Читачам доступні два примірники з колекції М. Возняка, один із них – у конвюлоті, що складався з 16 видань.

У фонді ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається низка видань оповідань Олени Пчілки, випущених на початку ХХ ст. Зокрема, 1907 р. у київській друкарні С. Кульженка вперше окремим виданням

опубліковано оповідання *«Артишоки»*, сюжет якого, як зазначено у примітках, взято з полтавського анекдоту [10, с. 3]. За цей твір авторка отримала «похвальний диплом» на конкурсі Київського літературно-артистичного товариства. Окрасою обкладинки й титулу слугує стилізоване зображення сонця, а на останній сторінці – фазана або павича з розкритим хвостом. Такі ілюстрації відображають прагнення видавця відповідати тогочасним дизайнерським трендам.

Того самого року в Полтаві, у друкарні Г. Маркевича, побачила світ брошура *«Тарасове свято»* [25]. На обкладинці в підзаголовкових даних жанр твору визначено як «оповідання», тоді як у самому тексті він позиціонується як «різдвяна пригода». У центрі сюжету – вшанування пам'яті Т. Шевченка на тлі різдвяних святкувань, що органічно поєднують мотиви родинного тепла та народної традиції. Перша сторінка рясно оздоблена складальними лінійками різних накреслень. На останньому аркуші подано рекламне оголошення з переліком видань, доступних у полтавській книгарні Г. Маркевича, серед яких *«Українські узорі»* (1 крб 25 коп.) та *«Тарасове свято»* (10 коп.) Олени Пчілки. Збережений у фонді ЛННБ України ім. В. Стефаника примірник раніше належав бібліотеці НТШ, про що свідчать штемпельні екслібриси на першій та останній сторінках книжкового блоку.

Три випуски оповідань Олени Пчілки опубліковано як додаток до часопису *«Рідний край»* – журналу, що виходив друком у Полтаві впродовж 1905–1916 рр. за редакцією М. Комарова, Л. Старицької-Черняхівської, Лесі Українки і відігравав важливу роль у популяризації української літератури, поширенні національної ідеї та розвитку жіночого руху.

Перший випуск під назвою *«Різдвяні оповідання»* (1907) містив твори *«Забавний вечір»*, *«Маскарад»* і *«Чад»*, які раніше публікувалися у львівському часописі *«Зоря»*. *«Осібне»* видання *«Різдвяних оповідань»* письменниця прагнула надрукувати не в Галичині, а на Наддніпрянщині, відтак «трохи змінила мову, приблизивши її більше до нашої...» [19, с. 4]. До другого випуску (1909) увійшли оповідання *«Три ялинки»*, *«Збентежена вечерея»*, *«За двором»*, *«Пожди, бабо, нових правів!»* та вірш *«Слово (на століття української літератури)»*; третього (1911) – твори *«Золота писанка»* та *«Півтора оселедця»*

[20, 21]. Усі три випуски об'єднує таке зовнішнє оформлення, в якому використано мотиви української вишивки. Серед внутрішніх оздоб варто відзначити складальні лінійки (часто орнаментовані) та декоративні кінцівки. Книги було надруковано у різних друкарнях: перший випуск – у К. Милевського, другий і третій – в 1-й Київській друкарській спілці.

Оповідання Олени Пчілки *«Поезія в стилі “модерн”»* є сатирою на літературні модні течії початку ХХ ст., де письменниця висміює штучність і надмірну химерність поетів-модерністів [22]. Видання опубліковано 1911 р. під псевдонімом Княжна Кочубеївна. Уздовж правого краю обкладинки та верхнього поля першої сторінки розміщено літографований український орнамент, що надає виданню виразної декоративності. Особливу увагу привертає книжкова реклама наприкінці брошури: тут перелічено низку оригінальних і перекладених видань Олени Пчілки. Найдетальніше схарактеризовано передрук «Українських узорів», означений як «збірник чисто народніх узорів», що складається з «10 густо заповнених аркушів» і «продається у всіх українських книгарнях» [22, обкл.]. Саме це видання є свідченням цілеспрямованої діяльності авторки з популяризації української вишивки серед широкого читацького загалу.

У фондах ЛННБ України імені В. Стефаника доступний збірник *«Оповідання»* видавництва «Рух» (1930), який підготував до друку Т. Черкаський – колишній міністр в уряді УНР, а згодом співробітник видавництва [18]. Саме він записав зі слів Олени Пчілки автобіографію та супроводив текст ґрунтовними підрядковими примітками. Останні доволі цінні для читача, адже поточнюють бібліографічні відомості про видання, деякі дати і події.

Основному текстові книжки передують авантитул із сигнетом видавництва «Рух», фронтиспіс із фотографією письменниці та титульна сторінка, де розкрито її псевдонім і уточнено назву збірки. На звороті титулу вміщено обов'язкові для того часу відомості: номери замовлення Школи фабрично-заводського учнівства (друкарського діла) ім. А. В. Багинського і дозволу Головного управління в справах літератури та видавництв УСРР, наклад (5000 прим.), а також вихідні дані (Харків, 1930, лютий).

У позатекстових «Увагах» Т. Черкаський розповідає, що навесні 1928 р. письменниця «мала на думці сама написати» автобіографію і навіть почала роботу, однак через хворобу не змогла її завершити й погодилася надиктувати спогади. Упорядник підкреслював своє прагнення «додержати точності не лише у викладі фактів, а й у збереженні стилю переказу», інколи дослівно фіксуючи окремі вислови [18, с. 284]. За словами Т. Черкаського, вступ подано «як написала сама письменниця», відомості про родину і дитячі роки «вибрано» з рукопису письменниці та опублікованих спогадів про брата М. Драгоманова, а подальші відомості – на основі усного переказу. Письменниця на зачитаному їй рукописі засвідчила: «Мою автобіографію Черкаський з моїх слів записав. Все записане стверджую. 18 жовтня 1929 р. Олена Пчілка-Косач». За словами дослідниці С. Жигун, ця автобіографія є «зразковим текстом культуртрегера, у якому проблеми культури займають значно важливіше місце, ніж огляд власного життєвого досвіду». Олена Пчілка уникає згадок про сімейне життя, народження й виховання дітей чи особисті втрати, натомість наголошує на питаннях розвитку культури, освіти й літератури [3, с. 46–47].

Крім автобіографії, у збірнику надруковано 11 оповідань, частину з яких, «з волі письменниці», подано з часу співпраці з галицькою «Зорею», частину – з «Рідним краєм». Оповідання «Біла кицька» (з архіву Я. Стеценка) опубліковано вперше. Передбачалося, що авторка перегляне тексти перед друком, однак через хворобу цього не сталося. З огляду на це твори відтворено за останніми публікаціями з певними граматичними й подекуди стилістичними виправлення, передусім у тих місцях, де редактори свого часу використали невласливі письменниці галицькі слова й звороти, на що та неодноразово скаржилася. В іншому ж «тексти передруковано непорушними, залишаючи характерні для Олени Пчілки вислови навіть там, де вони є невласливі мові вже сьогодні» [18, с. 285].

Видання мало наклад 5 тис. прим., надрукованих у лютому 1930 р. в Держтресті «Харполіграф» на підставі дозволу Головного управління у справах літератури та видавництва УСРР (№ 5300). Ціна примірника становила 2 крб 10 коп. Примірник зі збірки М. Возняка зберігся в палітурці з мармуровим покриттям і ледь помітними

ознаками використання. Водночас він засвідчує високий рівень кваліфікації читачів: маркування олівцем абзаців, підкреслення ключових речень у «Автобіографії», виправлення одруківок (зокрема, помилки в імені дружини М. Драгоманова – «Людмили» замість «Любови»), а також уточнення дат (наприклад, щодо закриття «Літературно-артистичного общества» 1903 р.).

Крім літературно-художніх творів, у фондї ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігаються біографічні праці Олени Пчілки. Серед них – відбиток публікації із часопису «Київська старина» під назвою *«М. П. Старицький: пам'яті товарища»* (Київ, 1904), з нагоди річниці смерті корифея українського театру й успадкована з бібліотеки НТШ [16]. Видання *«Микола Лисенко: спогади і думки»* (Київ: «Час», 1914) з серії «Життєписи українських діячів» представлено двома примірниками – з колекцій М. Возняка і В. Яреми відповідно. Текст, раніше друкований у «Літературно-науковому віснику», доповнено нотними записами й світлинами, серед яких студентський портрет М. Лисенка «в українському вбранні», групове фото під час першої постановки «Різдвяної ночі» 1873 р., зображення його друзів М. Старицького та О. Липської в народному строї, портрет композитора, який йому подарували галичани 1903 р. [17].

Брошура *«Юліуш Словацький: його життя, творчість і зразки творів»* (Київ: «Рідний край», 1910) презентує польського поета й драматурга як знакову постать для української культури [30]. До видання увійшли літературна розвідка та переклади творів «В памяткову книжку Зосі», «Там коли будеш...», «Стократки», «Розставання», «Пісня при заході сонця на морі», уривки з трагедії «Лілля Венеда». У брошурі вміщено портрет Ю. Словацького, панорамні світлини Кременця, де народився письменник, зображення його могили в Парижі. На обкладинці рекламовано часопис «Рідний край» і щомісячний ілюстрований додаток «Молода Україна», для визначення ролі Олени Пчілки у випуску яких вжито фемінітив «редакторка-видавниця». Наклад видання виготовила друкарня 1-ї Київської друкарської спілки.

За словами знаних літературознавців Є. Шабліовського і О. Ставицького, після виходу «Оповідань» (1930) та публікації окремих

творів в «Антології української поезії» (1957), збірках «Поети пошевенківської доби» (1961) і «Тридцять українських поетес» (1968) твори Олени Пчілки не перевидавали [27, с. 26]. Лише 1971 р. – в рік відзначення сторіччя з дня народження її доньки Лесі Українки – у видавництві «Дніпро» побачили світ *«Твори»* письменниці.

Це видання укладено за жанрово-хронологічним принципом: оповідання, драматичні твори (побутовий жарт в одній дії «Сужена – не огужена» та комедія в п'яти діях «Світова річ»), «Спогади про Михайла Драгоманова», репортаж «Сорочинська справа». Поетичні твори систематизовано в такий спосіб: «Із збірки “Думки-мережанки”», «Байки», «З незібраних поезій (1889–1914), «Переклади та переспіви» (з Овідія, Г. Гейне, В. Гюго, Й. Гете, С. Чеха та інших письменників). Тексти подано за останніми прижиттєвими публікаціями або за автографами відповідно до тогочасного правопису та із збереженням фонетичних, морфологічних та лексичних особливостей мови письменниці [27, с. 451].

Перед основним корпусом творів уміщено вступну статтю Є. Шабліовського (доктора філологічних наук, професора, члена-кореспондента Академії наук) та О. Ставицького (кандидата філологічних наук). Упорядником і редактором видання став літературознавець А. Чернишов, текстологічні примітки якого в кінці книги розкривають історію створення й опублікування творів, містять короткі біограми, а також пояснюють географічні назви.

Розтиражовано видання накладом 30 тис. прим. у Київському поліграфічному комбінаті. Для покриття оправи обрано ледерин кольору топленого молока, а для оздоби – безфарбове і золоте тиснення. Збереглася суперобкладинка: на передньому клапані представлено коротку довідку про письменницю, жанровий спектр вміщених творів, логотип серії «Відкрита книга», на задньому – анонси продукції видавництва «Дніпро» та фіксовану ціну (1 крб 02 коп.), за якою примірник продавався в усіх радянських книгарнях. Фронтиспіс прикрашає портрет авторки роботи українського художника В. Кравченка. В оформленні основного і шмуцтитулів використано складальні лінійки і стилізоване зображення квітки. Книжку проілюстровано автографами Олени Пчілки та чотирма

світлинами, зробленими у різні періоди її життя: в юності, зрілому віці (зокрема з Лесею Українкою) та на схилі літ.

Дещо інакше укладено та структуровано *«Твори»*, опубліковані 1988 р. у видавництві «Дніпро» [26]. Упорядниця, авторка передмови та приміток – відома українська літературознавиця, лауреатка Шевченківської премії Н. Вишневська. Майже десятку частину видання (46 сторінок із 584) становить розпізнавальний, довідково-пошуковий і науково-допоміжний апарат. У затекстових примітках докладно висвітлено історію підготовки творів до друку, а також біографічні та фактологічні відомості.

До видання відібрано низку оригінальних поезій, уперше надрукованих у збірці *«Думки-мережанки»*. На відміну від книги 1971 р., до цього підрозділу додано вірші *«На стріванні»*, *«Та вже не ти...»*, *«Мій друже»*, а твір *«Ніяково»* подано під первісною назвою *«Хатнє багаття»*, як у першодруку. У підрозділі *«З незібраних поезій»* (1886–1913) опубліковано твори, що з'явилися в журналах *«Зоря»* та *«Рідний край»* після виходу збірки *«Думки-мережанки»* та у книзі 1971 р. (*«Ноктюрно»*, *«Остання квітка»*), а також вперше введені до наукового обігу за автографами (*«Орел»*, *«Перед морем»*, *«Не вмере поезія»*) і авторизованими машинописними копіями (*«Золото»*, *«Гай-гай, мій гаю красний! Що з тобою?»*). Уперше низку поетичних текстів надруковано в розділі *«Переклади та переспіви»*. Драматичний спадок репрезентовано лише п'єсою *«Світова річ»*, прозовий – дев'ятьма оповіданнями (у порівнянні з виданням 1971-го додано *«Чад»*), *«Спогадами про Михайла Драгоманова»* і статтею *«Сорочинська справа»* (із незначними скороченнями).

Видання здійснено на Київській книжковій фабриці *«Жовтень»* накладом 20 тис. прим. На авантитулі вміщено портрет письменниці, на фронтиспісі – сюжетну повносторінкову ілюстрацію, на титульному аркуші та його звороті – дрібні графічні замальовки у виконанні художника-графіка І. Гаврилюка. Суцільнопокривна коричнева ледеринова палітурка оздоблена зображенням героїнь оповідань письменниці у строях кінця ХІХ ст. Конструкція книги міцна й довговічна. У 1988 р. ціна примірника становила 2 крб 10 коп., нині ж на маркетплейсах книжку можна придбати за 120–250 грн залежно від стану збереження й бажання продавця.

Бібліотека не має у фонді зібрання творів для дітей Олени Пчілки *«Годі, дітоньки, вам спать!»* (Київ: «Веселка», 1991), однак укомплектована книжкою під тією самою назвою, що вийшла друком 2017 р. у видавництві «Навчальна книга – Богдан» у межах підсерії «Література ХХ століття» з «Бібліотеки світової літератури для дітей у 100 томах “Світовид”» [12]. Обидва видання майже ідентичні, на що вказують тотожні тексти анотації, які характеризують їхнє змістове наповнення.

Перший розділ містить оригінальні твори письменниці: вірші (43), оповідання та казки (11), байки (17). Другий розділ, як і у виданні 1991 р., має назву «Фольклорні записи Олени Пчілки “Дивні пригоди”» і охоплює народні пісні та вірші, казки у літературній обробці письменниці, сміховинки, ігри, спотиканки, загадки й відгадки, шаради, прислів'я та приказки. У новому виданні у «Зміст» винесено перші строфи деяких «Пісеньок до сну» («А-а, котку...», «А-а, коточок...», «Ой ходить сон коло вікон...», «Ой кіт-воркіт...»), що полегшує пошук, але водночас може створити хибне враження про їхню самостійність як окремих фольклорних творів. До окремих текстів додано примітки з поясненням значення застарілих чи рідковживаних слів. Завершує видання післямова Б. Щавурського «...як тая Пчілка...».

Ілюстрації до видання виконала Є. Рудюк. У центрі її чорно-білих рисунків – головні персонажі поетичних («Гарбузова родина», «Дивна хатка», «Люлі-люлі...», «Метелик», «Миші», «Мудра кицька») та прозових («Казочка про козу-дерезу», «Пан Коцький», «Сосонки») творів. На палітурці зображено бджолу, що збирає нектар, – образ, який асоціюється з літературним псевдонімом письменниці. Назву видання, логотип серії та видавництва акцентовано золотим тисненням. Форзац оздоблено орнаментом із серійних піктограм. Папір із невисоким рівнем білизни, ймовірно, обрано з метою здешевлення книжки та забезпечення її доступності для покупців.

Як видавничий продукт, зорієнтований на дитячу аудиторію, позиціонується книга *«Золоті дні золотого дитячого віку...»* (2011) [14]. Про це свідчать: добір спогадів про дитячі та юнацькі роки письменниці, спеціалізація видавництва «Веселка», адаптація тексту

до сучасних мовних норм, словник малозрозумілих слів, великий кегль шрифту та формат 70Ч100/16. Водночас розвинутий науково-допоміжний апарат свідчить про зорієнтованість видання не лише на дітей, а й на підготовленого читача.

Упорядниці – наукові співробітниці Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України Л. Мірошниченко та А. Ріпенко – докладно оповідають про біографічні тексти і їхні фрагменти, що зберігаються у відділі рукописних фондів і текстології та лягли в основу видання «Золоті дні золотого дитячого віку...»: чорновий і чистовий рукописи (включно зі сторінкою, яку раніше атрибутували як фрагмент статті), авторизований машинопис. Ретельне опрацювання джерел дало змогу «реконструювати достовірний текст “Автобіографічного нарису”» [14, с. 8], який у книжці супроводжено затекстовими коментарями. У виданні збережено чимало особливостей, властивих мові Олени Пчілки, зокрема залишено без змін діалектизми та рідкісні слова, форми з пом’якшенням, початкове й кінцеве *и*, невластиве сучасному правопису вживання великої літери, підкреслення (передано курсивом), наголоси тощо [Там само, с. 9–10].

Цінним доповненням є ілюстративний блок, що налічує 40 світлин: панорамні види Гадяча, де минуло дитинство письменниці (здебільшого з колекції В. Костюка); портрети О. Драгоманової-Косач, її батьків, дітей; групові фото родини, колег і приятелів; копії метричної довідки та останньої сторінки автографа «Автобіографічного нарису». На палітурку винесено фото юної Олени Пчілки, а на фронтиспіс – портрет роботи Ф. Красицького, де письменниця зображена фактично у віці оповідачки (1927).

Упорядниці репрезентують «Автобіографічний нарис» як «надзвичайно цікавий документ епохи і переконливий приклад для сучасних батьків: як треба любити й виховувати дітей, прищеплювати їм любов до рідної землі, рідного народу, рідного слова» [14, с. 4].

У 2015 р. у «Веселці» побачив світ збірник драматичних творів Олени Пчілки під назвою «*Український дитячий театр*» з передмовою Л. Мірошниченко і розкішними ілюстраціями І. Заруби [29]. До видання увійшли «дійства» («Весняний ранок Тарасовий», «Сон-Мрія, або Казка Зеленого Гаю», «Різдвяна Байка», «Кобзареві

діти»), орудки («Щасливий день Тараса Кравченка», «Без'язикий», «Мир-Миром», «Киселик», «З-під неволі», «Скарб»), оперета («Дві чарівниці») та казка («Марусина ялинка»), більшу частину з яких опубліковано вперше. Кожну п'єсу супроводжено текстологічними коментарями, що простежують шлях твору від авторського задуму до сценічного втілення. У коментарях, що поєднують наукову точність із образною, наративною манерою викладу, уточнено час написання та постановки п'єс, схарактеризовано особливості їх інсценізації. Важливим складником книжки є розділ, присвячений музичному супроводу дитячих п'єс, словник малозрозумілих слів, добірка світлин із родинного архіву.

У бібліотеці можна ознайомитись із повним виданням поеми «*Козачка Олена*», яке вийшло друком у Луцьку 2014 р. до 165-річчя від дня народження письменниці [15]. Уривки «Весна-красна», «Цвіту зміна», «Осінь», «Весілля», «Хустина», що увійшли до зібрання творів 1971 і 1988 років, не давали цілісного уявлення про сюжет поеми. У цьому виданні подано повний текст поеми, надрукований в альманасі «Рада» 1884 р., та його осучаснений варіант, який підготували Л. Мержвинська і Н. Пушкар – науковиці Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею відповідно. Шпальта у два стовпці полегшує для дослідників зіставлення опублікованих текстів. Книжку збагачено художніми роботами В. Михальської, які вдало відтворено на крейдяному папері.

У 2024 р. фонди ЛННБ України ім. В. Стефаника поповнило «*Вибране*» [11], що побачило світ у молодому видавництві «Ще одну сторінку» (частина харківської «Фабули»), покликаному «створювати особливі, привабливі не лише змістом, а й за формою книжки, іноді – своєрідні, часто – унікальні, а часом – несподівані, та головне – магнетично-притягальні» [35]. До таких непересічних видань можна зарахувати «Вибране» із серії «Рядки з тіні», яка, за запевненнями видавця, має «принести в сучасність твори маловідомих українських письменників і письменниць, а також пролити світло на сторінки їхнього життя завдяки біографічним текстам, які ті по собі залишили» [11, паліт.]. Власне, в основі «Вибраного» – автобіографія, яку зібрано воедино з різних джерел:

рукописного тексту (початок вступної частини), машинопису (вступ – II частина) та першодруку (III–XV частини). Відкриває книжку «начерк» про історію створення й видання тексту автобіографії від кураторки і випускової редакторки серії А. Бідонько «Знайти слова і повірити на слово». У розділі «Проза» вміщено оповідання «Товаришки», «Півтора оселедця (пригода з нашої бувальщини)», «Чад», незакінчена повість «Недокурюк» (опублікована вперше). Для підготовки видання до друку, крім опублікованих текстів, використано матеріали Відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Видання вирізняється ошатним виконанням: невеликий формат (84Ч108/32), суцільнопокривна палітурка, зміцнений капталом заокруглений корінець. Основний текст набрано шрифтом “Fiorina Text” студії Mine Type. У зовнішньому й внутрішньому оформленні приємно поєднуються чорний і синій кольори. Яскравий синій використано фрагментарно: у палітурці, на форзацах, у рубрикації (назви розділів і творів, нумерація частин), у пагінації та декоративних лініях, а також для виділення окремих абзаців «Автобіографії». Чорний застосовано для корінця, капталу та стрічки-лясе. Портретне зображення Олени Пчілки, винесене на палітурку, масштабовано на фронтиспіс і праві сторінки шмуцтитульних розворотів (дизайн А. Гаврилюк). Ліві сторінки цих розворотів містять цитати з творів письменниці. Наклад книжки – 1500 прим.; видавнича ціна для індивідуальних покупців – 340 грн.

У мінімалістичному стилі випущено книжку *«Товаришки. Новели»* із серії «Неканонічний канон» видавництва «Віхола» [28]. До видання увійшли тексти «Товаришки», «Чад», «Біла кицька», «Збентежена вечерея», «Соловійів спів», які В. Агеєва – авторка вступної статті – кваліфікує як «прекрасні замальовки з життя українських заможних родин, столичної й провінційної еліти, життєвого ладу, усталеного в маетках і садибах наприкінці XIX століття», а також як «нариси тої культури, звичаїв, побуту, які з часової відстані тим цікавіші зараз для нас» [28, с. 4, 21]. Дослідниця стисло аналізує відібрані твори, підкреслюючи їхню автобіографічність («ґрунтовані на спогадах з гадяцького дитинства і юности»), «іронічність та визивну несентиментальність» стилю письменниці,

її жіночий погляд на «речі й зв'язки, для представників сильної статі не завжди очевидні» [Там само, с. 9–12]. Монотонність викладу вступної статті переривають виокремлені підкресленням й відбиті від основного тексту речення, що постають смисловими реперами в інтерпретації творчої спадщини Олени Пчілки. Усі тексти звірено за зібранням творів 1988 р.

У виданні використано цифрові шрифти “Rolleston Text” та “Namu Pro”. Ілюстративний матеріал обмежено однією світлиною письменниці 1970-х років, яка передує вступній статті. Дизайнер В. Гармаш вибудував композицію обкладинки просто й стримано: із прямокутних площин срібного й білого кольорів. Оригінально запроєктовано її передній згин: перфорація дає змогу легко від'єднати закладинку.

Наклад книжки (2 тис. прим.) якісно віддруковано на дрогобицькому поліграфічному підприємстві «Коло». У випускних даних виробник зазначає: «Термін придатності необмежений», однак реальні умови інтенсивної експлуатації у бібліотеках навряд чи гарантуватимуть задекларовану довговічність видання в обкладинці.

Висновки. Отже, у фондах бібліотеки зберігається 21 видання оригінальних творів Олени Пчілки та її перекладів доробку інших письменників. Книги кінця XIX – першої половини XX ст. надійшли до бібліотеки у складі приватних колекцій, що підтверджують екслібри колишніх власників (М. Возняка, В. Яреми, К. Коцовського) та штемпелі громадських бібліотек.

Прижиттєві видання Олени Пчілки, як правило, невеликі за обсягом, в обкладинках, оздоблених українськими орнаментальними мотивами, що відображає дослідницькі зацікавлення й естетичні уподобання письменниці. Їхні характерні особливості – уживання наголосів у назвах і в основному тексті; передмови, озаглавлені як «Слівце...»; цензурні дозволи, надруковані на звороті титульного аркуша; рекламні оголошення, розміщені на кінцевих сторінках книжкового блоку або на обкладинках і цінні для дослідження історії книжкового руху кінця XIX – початку XX ст.

На жаль, користувачам ЛННБ України ім. В. Стефаника недоступна більша частина видань, випущених напередодні й у роки Української революції, як і деякі книги для дітей радянських видав-

ництв. Їх читач може відшукати в інших книгозбірнях, зокрема електронних. Репрезентація видань творів Олени Пчілки у цифрових колекціях заслуговує окремого дослідження, як і обов'язкове представлення творчого доробку в Національній електронній бібліотеці.

Зібрання творів, підготовлені у видавництві «Дніпро» у 1971 і 1988 рр., оснащено ґрунтовними історико-текстологічними коментарями і вступними статтями. До цих полівидань увійшли твори, раніше надруковані в періодиці, збірка «Думки-мережанки» і позазбіркові тексти, неопубліковані матеріали, відтворені за автографами з архівного фонду Олени Пчілки відділу рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Найновіші видання творів Олени Пчілки поповнили фонд ЛННБ України ім. В. Стефаника у рік відзначення 175-літнього ювілею письменниці й були експоновані на тематичній книжковій виставці. Їхня публікація зумовлена особливим інтересом українців до пізнання національної культурної спадщини і її творців. Книги вводять в широкий культурний обіг твори, які ніколи не видавалися або публікувалися понад 30 років тому. Їхнє оформлення відповідає трендам сучасного літературно-художнього книговидання: обкладинки з клапанами, кремовий папір, нові гарнітури шрифтів, додатковий колір в основному тексті, лясце, QR-коди, за якими легко перейти на офіційні сайти видавничих і книготорговельних структур.

У березні 2025 р. вперше у стінах Волинського національного університету імені Лесі Українки презентовано 12-томне зібрання творів Олени Пчілки. До його складу увійшли поетичні, прозові і драматичні твори для дорослого читача, драматичні й різножанрові твори для дітей, есеїстика і публіцистика, літературознавчі дослідження (включаючи шевченкознавчі), мемуаристика, переклади і переспіви, фольклорні записи та етнографічні розвідки, епістолярій. Сподіваємося, що це видання невдовзі буде доступне дослідникам літературної спадщини письменниці й у фонді ЛННБ України імені В. Стефаника й стимулюватиме нові наукові розвідки про непересічну постать в історії української культури.

Список використаних джерел

1. Антипчук Н. Дитяча література в колі творчих інтересів Олени Пчілки / *Полісськезнавство у фольклорно-етнографічних і літературно-мистецьких дослідженнях* : [збірник]. Рівне, 2009. С. 52–66.
2. Єфімова В. Твори Олени Пчілки (1849–1930) у фондах Педагогічного музею України (до 175-річчя від дня народження). *Педагогічний музей України Національної академії педагогічних наук України* : офіц. сайт. Київ, 2025. URL: https://pmu.in.ua/actual-info/olena_pchilka (дата звернення: 14.11.2025).
3. Жигун С. (Не)жіноча автобіографія: Олена Пчілка про себе. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції* : зб. наук. пр. 2020. Вип. 15. С. 43–48. <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2020.15.6> (дата звернення: 17.10.2025)
4. Зайцева А. В. (2014). *Творчість Олени Пчілки: жанрово-стильові та ідейні домінанти* [Автореф. дис. канд. філос. наук, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка].
5. Книжкова виставка, присвячена 175-річчю від дня народження Олени Пчілки (Ольги Петрівни Косач) (1849–1930). *Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника*. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/2024/06/14/knyzhkova-vystavka-prysvyachena-175-richchyu-vid-dnya-narodzhennya-oleny-pchilky-olgy-petrivny-kosach-1849-1930/> (дата звернення: 22.11.2025).
6. Ксендзук Е. Бібліографія матеріалів про Олену Пчілку (1999–2005). *Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 24–25 лют. 2006 р., с. Колодяжне. Луцьк, 2006. Вип. 3. С. 166–168.
7. Новаківська Л. В. Видавнича робота як один із напрямів просвітницько-педагогічної діяльності Олени Пчілки. *Наука і сучасність* : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2001. Т. 28. С. 206–212.
8. Одарченко П. Олена Пчілка як дитяча письменниця. *Українознавчі спостереження й фрагменти: статті, рецензії, спогади*. Київ, 2002. С. 33–40.
9. Олена Пчілка: світло добра і любові : рекоменд. бібліогр. список

літ. до 170-річчя від дня народж. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. Луцьк, 2019. 6 с. URL: <http://194.44.187.2/eljourn/1/pchilka.pdf> (дата звернення: 12.09.2025)

10. Пчілка О. Артишоки : оповідання. Київ : Тип. с. В. Кульженко, 1907. 28 с.

11. Пчілка О. Вибране / упоряд. Анастасія Бідонько. Київ : Ще одну сторінку, 2024. 408 с.

12. Пчілка О. Годі, діточки, вам спать! : вірші, оповідання, казки, фольклор. записи. Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2017. 271 с. (Б-ка світ. літ. для дітей у 100 томах «Світовид». Серія третя : Літ. XX ст.)

13. Пчілка О. Думки-мережанки. Київ : Тип. Г. Т. Корчак-Новицького, 1886. 97 с.

14. Пчілка О. «Золоті дні золотого дитячого віку...» : автобіограф. нарис / упоряд., підгот. текстів, передм. та прим. Л. Мірошниченко та А. Ріпенко. Київ : Веселка, 2011. 76 с.

15. Пчілка О. Козачка Олена : посвята М. В. Лисенкові : поема. Луцьк : Надстир'я, 2014. 56 с.

16. Пчілка О. М. П. Старицький (пам'яті товариша). Київ : Тип. Г. Т. Корчак-Новицького, 1904. 50 с.

17. Пчілка О. Микола Лисенко : спогади і думки. Київ : Час, 1914. 72 с.

18. Пчілка О. Оповідання : з автобіографією. Харків : Рух, 1930. 288 с.

19. Пчілка О. Оповідання. I. Оповідання різдвяні : Забавний вечір ; Маскарад ; Чад. Київ : Друк. К. Н. Милевського, 1907. 104 с.

20. Пчілка О. Оповідання. II. Три ялинки ; Збентежена вечеря ; За двором [та ін.]. Київ, 1909. 64 с.

21. Пчілка О. Оповідання. III. (Оповідання з учительського життя). Київ, 1911. 68 с.

22. Пчілка О. Поезія в стилі «модерн» : оповідання гумористичне / Княжна Кочубеївна. Київ, 1911. 32 с.

23. Пчілка О. Світова річ : комедія : в 5 діях. Київ : Електр. Друк. К. Н. Милевського, 1908. 101 с.

24. Пчілка О. Сужена – не огужена : побут. жарт (водевіль) : в 1 дії. Київ : Тип. Г. Т. Корчак-Новицького, 1881. 60 с.

25. Пчілка О. Тарасове свято : оповідання. Полтава : Вид-во Г. І. Маркевича, 1907. 21 с.

26. Пчілка О. Твори / упоряд., авт. вступ. ст. і прим. Н. О. Вишневська. Київ : Дніпро, 1988. 582 с.

27. Пчілка О. Твори / упоряд., підгот. текстів та прим. А. Ф. Чернишова ; вступ. ст. Є. С. Шабліовського та О. Ф. Ставицького. Київ : Дніпро, 1971. 463 с.

28. Пчілка О. Товаришки ; Новели / передм. Віри Агеєвої. Київ : Віхола, 2024. 246 с.

29. Пчілка О. Український дитячий театр / упоряд., підгот. текстів, передм., текстол. комент. Лариси Мірошніченко ; худож. Ірина Заруба ; Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Київ : Веселка, 2015. 439 с.

30. Пчілка О. Юліуш Словацький : його життя, творчість і зразки творів. Київ : Вид-во часоп. «Рідний край», 1910. 32 с.

31. Семенко С. Олена Пчілка як один із творців дитячої публіцистики початку ХХ століття. *Література. Діти. Час : вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Рівне, 2013. Вип. 4. с. 144–147.

32. Тетеріна О. Олена Пчілка: роль художнього перекладу в розвитку української літератури. *Дивослово*. 2013. № 10. с. 61–64.

33. Українським дітям / пер. Олени Пчілки. Київ : Тип. Г. Т. Корчак-Новицького, 1882. 46 с.

34. Шумілова А. Олена Пчілка: світло добра і любові (з архіву видань творів). *Вісник Книжкової палати*. 2009. № 12. с. 32–34.

35. Ще одну сторінку. *Фабула : видавництво* : вебсайт інтернет-книгарні. URL: <https://fabulabook.com/vendor/shhe-odnu-storinku-46?srsId=AfmBOoosw3vy94VcxXqmXHUKWFGWmDppsLSSlnpck6tt5uXi2lMUPygt> (дата звернення: 27.10.2025)

References

1. Antypchuk, N. (2009). Dytiacha literatura v koli tvorchykh interesiv Oleny Pchilky [Children's literature within the scope of Olena Pchilka's creative interests]. In R. V. Zakharchuk-Chuhai, *Polissieznavstvo u folklorno-etnohrafichnykh i literaturono-mystetskykh doslidzhenniakh* –

Polissia studies in folklore-ethnographic and literary-artistic research (pp. 52-66). Rivne [in Ukrainian].

2. Yefimova, V. (2024). *Tvory Oleny Pchilky (1849-1930) u fondakh Pedahohichnoho muzeiu Ukrainy (do 175-richchia vid dnia narodzhennia)* [Works of Olena Pchilka (1849-1930) in the collections of the Pedagogical Museum of Ukraine (to the 175th anniversary of her birth)]. *Pedahohichnyi muzei Ukrainy Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, vebsait – *Pedagogical Museum of Ukraine of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, website [in Ukrainian]. Retrieved from https://pmu.in.ua/actual-info/olena_pchilka

3. Zhyhun, S. (2020). (N ot) a woman's autobiography: Olena Pchilka about herself. *Literary Process: Methodology, Names, Trends*, 15, 43-48, <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2020.15.6> [in Ukrainian].

4. Zaitseva, A. V. (2014). *Tvorchist Oleny Pchilky: zhanrovo-stylovi ta ideini dominanty [Olena Pchilka's creative work: Genre-stylistic and ideological dominants]* (abstract of PhD dissertation) [in Ukrainian].

5. Knyzhkova vystavka, prysviachena 175-richchiu vid dnia narodzhennia Oleny Pchilky (Olhy Petrivny Kosach) (1849-1930). [Book exhibition dedicated to the 175th anniversary of the birth of Olena Pchilka (Olha Petrivna Kosach) (1849-1930)]. (2024). *Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V. Stefanyka*, vebsait – *Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv*, website [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/2024/06/14/knyzhkova-vystavka-prysvyachena-175-richchyu-vid-dnya-narodzhennya-oleny-pchilky-olgy-petrivny-kosach-1849-1930>.

6. Ksendzuk, E. (2006). *Bibliohrafiia materialiv pro Olenu Pchilku (1999-2005)* [Bibliography of materials on Olena Pchilka (1999-2005)]. In *Lesya Ukrainka and the Kosach family in the context of Ukrainian and world culture. Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, 24-25 February 2006* (Issue 3, pp. 166-168). Lutsk [in Ukrainian].

7. Novakivska, L. V. (2001). *Vydavnycha robota yak odyin iz napriamiv prosvitnytsko-pedahohichnoi diialnosti Oleny Pchilky* [Publishing activity as one of the directions of Olena Pchilka's educational and pedagogical work]. *Nauka i suchasnist – Science and Modernity*, 28, 206-212 [in Ukrainian].

8. Odarchenko, P. (2002). Olena Pchilka yak dytiacha pysmennytsia [Olena Pchilka as a children's writer]. In *Ukrainoznavchi sposterezhennia y frahmenty: statti, retsenzii, spohady – Ukrainian Studies Observations and Excerpts: Articles, Reviews, Memoirs*, 33-40 [in Ukrainian].

9. Deineka, L. (Comp.) (2019). Olena Pchilka: svitlo dobra i liubovi: rekomend. bibliohr. spysok lit. do 170-richchia vid dnia narodzhennia [Olena Pchilka: The light of kindness and love: A recommended bibliographic list to the 170th anniversary of her birthday]. Luts'k: Library of the Lesia Ukrainka East European National University [in Ukrainian]. Retrieved September 12, 2025, from <http://194.44.187.2/eljourn/1/pchilka.pdf>

10. Pchilka, O. (1907). Artyshoky: opovidannia [*Artichokes: Short stories*]. Kyiv: Typohrafiia V. Kulzhenko [in Ukrainian].

11. Pchilka, O. (2024). Vybrane [Selected works] [in Ukrainian].

12. Pchilka, O. (2017). Hodi, ditochky, vam spaty: virshi, opovidannia, kazky, folklorni zapysy [That's enough, kids, time to get up: Poems, short stories, fairy tales, folklore records] [in Ukrainian].

13. Pchilka, O. (1886). Dumky-merezhanky [Thoughts like lace]. Kyiv: Typohrafiia H. T. Korchak-Novytskoho [in Ukrainian].

14. Pchilka, O. (2011). “Zoloti dni zolotoho dytiachoho viku...”: avtobiohrafichnyi narys [“Golden days of the golden childhood...”: An autobiographical sketch] [in Ukrainian].

15. Pchilka, O. (2014). Kozachka Olena: posviata M. V. Lysenkovi: poema [Kozachka Olena: A dedication to Mykola Lysenko: A poem] [in Ukrainian].

16. Pchilka, O. (1904). M. P. Strytskyi: (pamiati tovarysha) [Mykhailo Strytskyi: In memory of a friend]. Kyiv: Typohrafiia H. T. Korchak-Novytskoho [in Ukrainian].

17. Pchilka, O. (1914). Mykola Lysenko: spohady i dumky [Mykola Lysenko: Memoirs and reflections.]. Kyiv: Chas [in Ukrainian].

18. Pchilka, O. (1930). Opovidannia: z avtobiohrafiei [Short stories: With an autobiography]. Kharkiv: Rukh [in Ukrainian].

19. Pchilka, O. (1907). Opovidannia. I. Opovidannia rizdviani: Zabavnyi vechir; Maskarad; Chad. [Short stories. Part I: Christmas stories (“A merry evening,” “Masquerade,” “Fumes”)]. Kyiv: Drukarnia K. N. Mylevskoho [in Ukrainian].

20. Pchilka, O. (1909). Opovidannia. II. Try yalynky; Zbentezhena vecheria; Za dvorom [ta inshi]. [Short stories. Part II: Three Christmas trees; A troubled dinner; Beyond the yard [and others]. Kyiv [in Ukrainian].

21. Pchilka, O. (1911). Opovidannia. III. (Opovidannia z uchytelskoho zhyttia) [Short stories. Part III: Stories from teachers' life.]. Kyiv [in Ukrainian].

22. Pchilka, O. (1911). Poeziia v styliu "modern": opovidannia humorystychne [Poetry in the "modern" style: A humorous short story]. Kyiv [in Ukrainian].

23. Pchilka, O. (1908). Svitova rich: komediia [A worldly affair: A comedy in five acts]. Kyiv [in Ukrainian].

24. Pchilka, O. (1881). Suzhena – ne ohuzhena: pobutovyy zhart (vodevil) [The destined one cannot be avoided: A domestic jest (vaudeville)]. Kyiv [in Ukrainian].

25. Pchilka, O. (1907). Tarasove sviato: opovidannia [Taras's celebration: A short story]. Poltava [in Ukrainian].

26. Pchilka, O. (1988). Tvory [Collected works]. Kyiv [in Ukrainian].

27. Pchilka, O. (1971). Tvory [Collected works] Kyiv [in Ukrainian].

28. Pchilka, O. (2024). Tovaryshky; Novely [Companions; Novellas]. Kyiv [in Ukrainian].

29. Pchilka, O. (2015). Ukrainskyi dytiachyi teatr [Ukrainian children's theatre]. Kyiv [in Ukrainian].

30. Pchilka, O. (1910). Yuliush Slovatskyi: yoho zhyttia, tvorchist i zrazky tvoriv [Juliusz Słowacki: His life, works, and selected texts.]. Kyiv [in Ukrainian].

31. Semenکو, S. (2013). Olena Pchilka yak oдын iz tvortsiv dytiachoi publitsystyky pochatku XX stolittia [Olena Pchilka as one of the creators of children's journalism of the early twentieth century]. *Literatura. Dity. Chas: visnyk Tsentru doslidzhennia literatury dlia ditei ta yunatstva – Literature. Children. Time: Bulletin of the Center for Research on Literature for Children and Youth*, 4, 144-147 [in Ukrainian].

32. Teterina, O. (2013). Olena Pchilka: rol khudozhnogo perekladu v rozvytku ukrainskoi literatury [Olena Pchilka: The role of literary translation in the development of Ukrainian literature]. *Dyvoslovo – Dyvoslovo*, 10, 61-64 [in Ukrainian].

33. Pchilka, O. (Trans.). (1882). *Ukrainskym ditiam* [To Ukrainian children]. Kyiv: Typohrafiia H. T. Korchak-Novytskoho [in Ukrainian].

34. Shumilova, A. (2009). Olena Pchilka: *svitlo dobra i liubovi* (z arkhivu vydan tvoriv) [Olena Pchilka: The light of kindness and love (from the archive of published works)]. *Visnyk Knyzhkovoi palaty – Bulletin of the Book Chamber of Ukraine*, 12, 32-34 [in Ukrainian].

35. Fabula: vydavnytstvo: vebсайт internet-knyharni [Fabula Bookstore] (2025). Retrieved October 27, 2025, from <https://fabulabook.com/vendor/shhe-odnu-storinku-46?srsItd=AfmBOosw3vy94VcxXqmXHUKWFGWmDppsLSSlnpck6tt5uXi2IMUPygt> [in Ukrainian].

Отримано / Received 27.02.2026

Прийнято / Accepted 18.03.2026

Опубліковано онлайн / Published online 28.07.2026

Nadiia Zubko,

PhD (History),

Research Officer of Department of Library Science,

Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

2 Stefanyka St., Lviv 79000, Ukraine

Senior Lecturer of the department of psychology and social
and humanitarian disciplines,

National Technical University of Ukraine

103 Gen. Chuprinka St., Lviv 79057, Ukraine

e-mail: nadiannazubko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7394-8490>

Scopus Author ID: 58571101300

PUBLISHED WORKS OF OLENA PCHILKA IN THE COLLECTION OF THE VASYL STEFANYK NATIONAL SCIENTIFIC LIBRARY OF UKRAINE IN LVIV: A BOOK STUDIES REVIEW

The article presents a comprehensive book studies review of editions of works by the Ukrainian writer Olena Pchilka preserved in the collection of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. **The purpose of the study** is to identify, systematize, and characterize lifetime, posthumous, and contemporary editions of O. Pchilka's legacy, taking into account their typological, structural, content-related, publishing and printing, as well as

copy-specific features. **The methodological framework of the study** is based on book studies analysis, focused, on the one hand, on the corpus of Olena Pchilka's editions preserved in the Vasyl Stefanyk National Scientific Library collection, and, on the other hand, on individual copies of printed editions of the writer's works of various types and genres, analyzed in their historical context. Accordingly, editions from different years were compared, publications were juxtaposed, and their common and distinctive features were identified. To achieve the research objectives, elements of bibliographic, textual, and printing analysis were also used as complementary cognitive tools in the evaluation of the books. **The scientific novelty** of the study lies in the first holistic presentation of the corpus of editions of Olena Pchilka's works available in the collection of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library, with an emphasis on their structural, paratextual, and material-constructive characteristics. The analysis of individual editions, collections, and collected works of the writer, made it possible to identify typical approaches in publishing practices across different historical periods. **Conclusions.** It has been established that the book editions of Olena Pchilka's works represent the evolution of Ukrainian book publishing from the late nineteenth century to the early twenty-first century, demonstrating transformations in editorial and textual approaches, aesthetic orientations, and publishing and printing solutions shaped by socio-cultural changes. The collected works published during the Soviet period are distinguished by a well-developed scholarly reference apparatus, whereas contemporary editions are oriented toward actualizing the writer's legacy in the cultural space through new design and editorial strategies. The results of the study may be used in further book studies, literary studies, and library science research, as well as in the practice of representing library collections.

Keywords: Olena Pchilka; Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv; library collection; literature fiction; lifetime editions; collected works; history of book publishing